

Början på ett utbyte för framtiden

Natalie Sezgin
Kristina Tengelin

De Geergymnasiet Norrköping
Geschwister Scholl Realschule, Nürnberg

Som pionjärer i ett lärarstudentutbyte mellan Linköpings universitet och Western Kentucky University, USA, tillbringade författarna fem veckor i februari-mars 2012 i den amerikanska staden Bowling Green, Kentucky. Utbytet är ett av flera och ett ökande antal internationella avtal som Linköpings universitet slutit med länder över hela världen.

Ambitionen är att möjliggöra för fler svenska lärarstudenter att göra sin slutpraktik på en utländsk skola och på så sätt bredda sina erfarenheter inför det kommande arbetslivet.

Mitt i den amerikanska skolvardagen

Under hösten 2011 utlyste Linköpings universitet två praktikplatser i USA för lärarstudenter i slutskedet av sin utbildning. Vi var de två lyckliga nog att bli antagna och det dröjde inte längre förrän avresan i februari 2012 närmade sig. När vi lämnade Linköping hade vi fem veckors praktik vid Bowling Green High School framför oss. Tack vare fortlöpande kontakt med våra handledare på skolan och vår kontaktperson vid Western Kentucky University var vi någorlunda förberedda på vad som väntade oss, men att lära känna nya miljöer och människor innebär alltid ett visst mått spänning.

Vi blev mycket väl mottagna såväl av universitetet som av handledare, elever och skolläda i Bowling Green. Nyfikenheten och intresset var ömsesidigt och känslan av att vi var början på ett förhoppningsvis långt och framgångsrikt utbytessamarbete mellan Linköping och Bowling Green var påtaglig.

Praktiken i sig förlöpte ungefär på samma sätt som i Linköping såväl som vid alla svenska lärarutbildningar, det vill säga att vi tillsammans med våra handledare planerade, genomförde samt analyserade undervisningen. Trots att USA är landet multikultur med stort M var det exotiskt för de flesta elever att ha studenter från Sverige som lärare. Våra handledare tog sitt uppdrag på stort allvar, tog sig tid för oss och gav oss mycket värdefull respons och idéer inför framtiden.

Allt från undervisningsinnehåll till metoder att hantera olika typer av klassrumssituationer diskuterades. Det var således verkligen fråga om ett utbyte i ordets verkliga bemärkelse. Dessutom var de fascinerade av Sverige och svenska perspektiv på pedagogik och skolväsen, till exempel det hos oss populära kreativa lärandet och den personliga kontakten mellan lärare och elever. Att lärare tilltalas vid förnamn och att elever i den svenska skolan regelbundet har möjlighet att utvärdera sina lärare var vidare överraskningar för våra kollegor.

För vår del innebar praktiken inte bara planering, genomförande och utvärdering av undervisning motsvarande en svensk praktikperiod utan även kulturförståelse och språkträning. Att uteslutande undervisa på ett annat språk än sitt modersmål tillhör trots allt inte vanligheterna i Sverige och kräver en hel del energi. Att komma underfund med hur människor tänker och vad som i skolan värderas högt och lågt tar också viss tid i anspråk. Det mesta är i slutänden dock en vanesak och även på Bowling Green High School infann sig snart en vardag som var trivsamt att arbeta i.

Skolor är lika, men ändå inte

Det amerikanska skolsystemet liknar det svenska på vissa sätt, men vi blev snabbt medvetna om de många skillnader som finns mellan den amerikanska och svenska skolan. Allt från schema, lektionstider, klassrumsutrustning till lärarnas roll, ställning och arbetsrutiner på skolan skiljer sig markant mellan Sverige och USA. Lektionstiderna är enhetliga för hela skolan och fixerade till bestämda tider under dagen. Klockan som ringer in och ut är därför ett ständigt återkommande inslag i skolvardagen även för elever och lärare på motsvarande gymnasienivå.

Under lektionstid råder klassrumsplikt och eleverna har inte tillåtelse att lämna undervisningen utan ett skriftligt tillåtande från den ansvarige läraren. Eftersom korridorerna dessutom ofta videoövervakas, menar man att vandalism och bråk mellan elever kan undvikas i större grad. Nackdelen är förstås känslan av att ständigt vara iakttagen och viss saknad av den frihet som råder i den svenska skolan, både rumsligt och mentalt.

Vår bild är att det råder större frihet och elevansvar i den svenska skolan. Det krävs på ett sätt lite mindre eget ansvar för amerikanska elever att infinna sig i skolan vid en viss tidpunkt och att memorera ett schema med samma lektioner och tider varje dag än att som svenska elever ansvara för sin egen närvaro i en skola där ingen veckodag är den andra lik. Svenska elever är tillåtna att lämna byggnaden under skoltid, inte amerikanska elever, på så sätt är det svenska gymnasiet i vissa aspekter mer likt amerikanska colleges.

Vår bild är även att amerikanska elever visar betydligt mer respekt för lärarna och i mångt och mycket tar skolan på större allvar än svenska. Att dagligen bli förhörd på läxan stärker uppenbarligen motivationen. Dessutom är de betydligt mer muntligt aktiva i undervisningen och besvarar de frågor som läraren ställer, trots att de inte alltid är säkra på att svaret är korrekt. Lektionerna blir på så sätt livligare än i Sverige och bidrar till en annan undervisningsdynamik, vilket var något som vi som lärare uppskattade mycket.

Det märktes tydligt att kontakten mellan amerikanska lärarkollegor är mindre än i svenskt kollegium. I den amerikanska skolan har varje lärare ett bestämt klassrum, vilket även fungerar som deras arbetsrum. På så sätt undviks ett problem som förekommer i många svenska skolor, nämligen lärarrum där ett för stort antal lärare trängs om alltför små ytor. Med endast fem minuter mellan lektionerna finns det sällan tid att ses i lunchrummet över en kopp kaffe. Läraryrket är alltså i USA i hög utsträckning ett ensamyrke där man sköter sig själv utan ha större kontakt med sina kollegor. Inte helt oväntat kunde vi dock direkt konstatera att amerikanska lärare är sociala människor som inte isolerar sig i sina klassrum. Likväl är den vardagliga och regelbundna samvaron i lärarrummet är något som inte existerar på samma sätt som i den svenska skolan.

Däremot är många lärare aktiva i skolan på fler sätt än enbart genom sin undervisning. De flesta förknippar amerikanska high schools med sportlag, cheerleaders, teatergrupper, skoltidning, etcetera. Här blir lärarnas engagemang för skolan och eleverna tydlig på ett sätt som inte har någon motsvarighet i den svenska skolan. De lärare som coachar ett lag, över med teatergruppen eller ansvarar för skolans årsbok eller tidning lägger ett stort antal timmar av sin fritid på att göra skolan framgångsrik samtidigt som de skapar samhörighetskänsla, så kallad school spirit.

Temat frihet, eller kanske snarare bristen på denna vara, är värt att nämnas igen. Som vi ser det tycks amerikanska lärare vara hårdare knutna till läroplanens målsättningar och krav. Vissa ämnen och kurser är nämligen strikt styrda både till innehåll och till bedömning. Betyg räknas ofta fram med matematisk noggrannhet i ett system där ett givet poängsnitt motsvarar ett visst betyg. Den formativa bedömningen som vuxit sig starkt i den svenska skolan är således av mindre betydelse i den amerikanska där den summativa betygsättningen fortfarande dominerar. Fördelen är dock att eleverna ser exakt vad de presterat och kan enkelt kan följa till vilket betyg det lett. Ur denna aspekt verkar betyg vara ett mindre godtyckligt tema i den amerikanska skolan än i den svenska där betygskriterier och mål ibland är tämligen förvirrande och leder till frustration för såväl elever som lärare.

Vinster och lärdomar för framtiden

För att sammanfatta veckorna och upplevelserna vid Bowling Green High School behövs endast ett ord: fantastiskt! Man behöver inte ha en universitetsexamen för att inse att internationella utbyten automatiskt för med sig nya och berikande erfarenheter, men till vilken grad detta sker är naturligtvis en annan fråga. För oss har vistelsen i Bowling Green betytt mycket mer än en upptäcktsresa till landet i väster. Förståelseresa skulle beskriva upplevelsen bättre.

Kontakterna vi knutit till lärare och skolläring på Bowling Green High School såväl som till kontaktpersonerna på Western Kentucky University framstår som ovärderliga. Deras positiva inställning till utbytesprogrammet och till oss och vår insats värmer oss fortfarande. Att utbytet fungerar i båda riktningar bekräftades av de amerikanska studenter som under april 2012 gjorde sin slutpraktik i Linköping. De var mer än nöjda med sin vistelse och mycket begeistrade av Sverige och vårt skolsystem. Det faktum att studenter, lärare och internationella samordnare delat utbytesupplevelserna har säkerligen bidragit till dess framgång.

Oavsett på vilken skola man gör sin praktik får man nya intryck och idéer, men naturligtvis i ännu större utsträckning när man befinner sig i ett annat land. Ett annat skolsystem med andra traditioner ger nya lektionsidéer, inte bara innehållsmässigt utan även pedagogiskt. Som samhällskunskapslärare är det till exempel spännande att se hur man i den amerikanska skolan ser på utrikespolitik och som språklärare är det intressant att iaktta vilken roll främmande språk har i USA och vad som betonas i undervisningen av dessa.

Sist men inte minst har utbytet betytt mycket för självförtroendet. Det gäller inte bara som lärare utan även i det vanliga livet. Det ger mod och en känsla av stolthet att veta att man undervisar amerikanska elever på deras modersmål. Vinsten för den personliga utvecklingen kan inte mätas och riktigt hur betydelsefull erfarenheten är går inte heller att säga eftersom allt växer fram mer och mer i efterhand. Utom tvivel är det så att utlandspraktik ger perspektiv på tillvaron. Bara insikten att det faktiskt är annorlunda i andra länder är en stor vinst. På så sätt kan man ta med sig det positiva från utlandet samtidigt som man uppskattar det som fungerar bättre hemma.

Varje skolsystem har oundvikligen både för- och nackdelar och samarbetet mellan Linköpings universitet och Western Kentucky University har visat att ett lärarstudentutbyte är ett utmärkt sätt att väva samman nya influenser och idéer med beprövade erfarenheter. Så skapar man en skola där både lärare och elever har möjlighet att gå en framtid med vidgade perspektiv tillmötes.